

Jonna Pulkkinen

KIELTOLAKI

Kielletyn viinan historia Suomessa

MINERVA

Kieltolaki

JONNA PULKKINEN

Kieltolaki

Kielletyn viinan historia Suomessa

2. painos

Tämä kirja on kirjoitettu Suomen Tietokirjailijat ry:n ja Taiteen edistämiskeskuksen tuella.

www.minervakustannus.fi

© Jonna Pulkkinen ja Minerva Kustannus, Helsinki
Minerva Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Kuvat: Kuvalähteet mainittu kuvien yhteydessä.
Ulkoasu: Taittopalvelu Yliveto Oy

ISBN 978-952-375-650-2
Painettu EU:ssa, 2022

SISÄLLYS

ESIPUHE	9
1. OLUENVALMISTUKSESTA	
ENSIMMÄISIIN KIELTOLAKEIHIN	11
Oluenvalmistuksen alkuajat	12
Paloviina alkaa levitä	14
Alkoholin verotus alkaa	16
Alkoholin valmistusta säädellään	17
Kotipolttoa rajoitetaan ja verotetaan	19
Järjestelmällistä alkoholipolitiikkaa	20
Juopumusasetus 1733	22
2. ALKOHOLIPOLITIikka TIUKKENEE	25
Norrköpingin valtiopäivien paloviina-asetus vuonna 1800	25
Valta vaihtuu, paloviina-asetus pysyy	26
Oluenvalmistus vapautuu	27
Alkoholin kulutus 1800-luvulla oli runsasta muttei hallitsematonta	28
Paloviina-asetus 1866	29
Ravintolakulttuuri kehittyy kaupungeissa	32
Oluttakin aletaan verottaa	33
Pohjoinen ilmanala vaatii	34
Kuivaaminen alkaa	35
3. RAITTIUSLIIKKEEN	
HERÄÄMINEN	37
Tutkimuksia alkoholista ja rikollisuudesta	38
Naiset raittiuden puolesta	40
Työväestö omaksuu raittiusaatteen	42

Käsitys suomalaisesta viinapästä	44
Rotuajattelu ja alkoholi	44
Raattiusaate kansainvälisenä ilmiönä	49
4. KOHTI KIELTOLAKIA	51
Kieltolakiasetus vuonna 1907	51
Kieltolain valmistelu	53
Lain vahvistaminen takkuua	54
Alkoholirajoitukset ensimmäisen maailmansodan aikana	56
Kieltolakikysymys Venäjän vallankumouksen aikana	61
Raattiusliike itsenäistymisen ja sisällissodan aikana	63
Raattiusliikkeen rivit harvenevat	66
5. KIELTOLAKI VUOSINA 1919–1932	69
Kieltolaki astuu voimaan	69
Korvikkeet yleistyivät kieltolain aikana	72
Lain valvonta	73
Puutteelliset resurssit	74
Kuntien raattiuspoliisit	76
Kieltolakietsivät	78
Viranomaisetkin lipsuvat lain tieltä	80
Ilmiantojärjestelmä	83
Viranomaisiakin palkittiin ilmiannoista	84
Suojeluskunnat ja kieltolain valvonta	85
Valtion alkoholiliikkeen perustaminen	89
Alkoholiliike joutui arvostelun kohteeksi	92
Myös muuta kuin väkiviinaa	93
Viinaa jäteliemestä	95
Denaturoiminen	96
Pommacin menestystarina	96

Kölninvettä Rajamäeltä	98
Ravintola- ja panimotoiminta	
kieltolain aikana	99
Kieltolaki ja ravintolat	99
Kieltolain vaikutus panimoteollisuuteen	100
Kieltolakia puolustavat ja	
vastustavat järjestöt	103
Täyskiellottoman Kansanraittiuden	
Edistämislitto	103
Kieltolakiliitto	105
Naisten Raittiuskeskus	107
Kampanjointia ulkomailla	109
Lehdistön kannanotot yhdistystoimintaan	110
Rangaistukset kovenevat	112
Salakuljetuksen kulta-aikaa	115
Virosta tuodun viinan historiaa	116
Seiskarin tasavalta	119
Pirturengit	123
Pirtuautot	127
Pirtuveneet	131
Pirtuhevoset	132
Pohjois-Suomen viinaralli	133
Salakuljetusta rautateitse...	133
...sekä satamien kautta	134
Pohjoisen pirtukaravaanit	136
Karavaanit eivät jääneet kiinni	141
Kieltolaki luokkajakajana	144
Ei mikään uusi ilmiö	144
Juomisessa sosiaalisia eroja	145
Tyypillinen viinan myyjä:	
työläistaustainen nainen	146
Laittomat anniskelupaikat	148
Tippakaupat ja salakapakat	150

Pirtutalot	153
Klubit ja kerhot	154
Varoitus- ja hälytysjärjestelmät	156
6. KIELTOLAIN POHJAN MURENEMINEN	161
Kieltolain kannatus heikkenee	162
Neuvoa-antava kansanäänestys	166
Kiire kumota kieltolaki	168
Naiset eivät vastustakaan kieltolakia	169
7. KIELTOLAIN KUMOAMINEN	171
Uutta lakia kiirehditään ylimääräisillä valtiopäivillä	173
Alkon perustaminen ja	
legendaarinen lukusarja 543210	175
Jaloviina uuden ajan airuena	175
Taistelu jatkuu lain kumoamisesta huolimatta	176
Karhuviinalla pirtua vastaan	177
Lain kumoaminen lehdistössä	178
8. KIELTOLAISTA SÄÄNNÖSTELTYYN	
ALKOHOLIPOLITIikkaan	181
Ostajatarkkailu	181
Keskustelua lupajärjestelmistä ja myyntikielloista	183
Korttijärjestelmän luominen	185
Asiakaspiirin tunnistaminen ulkonäöltä	188
Tarkkailua ja myyntikieltoja	188
Myymälätodistukset	191
Puhutteluja ja kotitiedusteluja	192
LÄHTEET	195
VIITTEET	199

ESIPUHE

Vuosien 1919–1932 kieltolaki on yksi erikoisimpia maassamme säädettyjä lakeja. Kesäkuun 1. päivä 1919 voimaan astunut laki määräsi, että alkoholipitoisten aineiden valmistus, maahan tuonti, myynti, kuljetus ja varastointi sallittiin vain lääkinnällisiin, teknisiin tai tieteellisiin tarkoituksiin.

Vuosien 1919–1932 kieltolaki on myös yksi merkittävimmistä alkoholikulttuurimme vaikuttaneista asioista historiassa. Vaikka kieltolaki kumottiin 13 vuoden jälkeen sen voimaantulosta, siitä oli vielä pitkä matka tämän päivän käsitykseen alkoholin vapaasta saatavuudesta ja käytöstä. Se näkyi seuraavina vuosikymmeninä monenlaisena säätelynä ja kansalaisten alkoholinkäytön tarkkailuna.

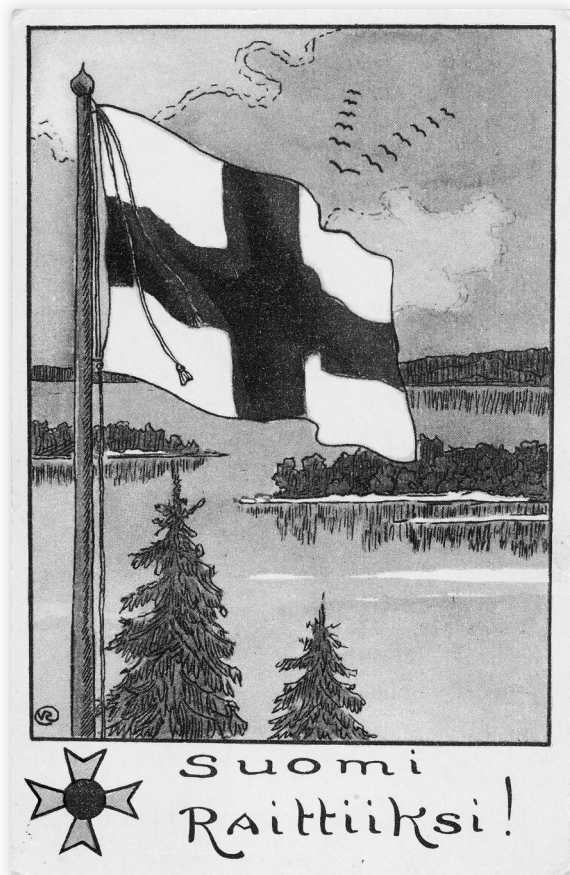
Vuoden 1919–1932 kieltolaki ei ollut historiassa ainut laatuaan. Alkoholirajoituksilla pyrittiin keräämään veroja ja säätelemään sen valmistusta ja myyntiä aina 1500-luvulta lähtien. Alkoholin käytön yleistyttyä huomiota alettiin kiinnittää myös kansalaisten juomakäyttäytymiseen. Syntyi erilaisia ilmiantojärjestelmiä, ja valtuutetut moraalivartijat valvoivat paitsi alkoholinkäyttöä, myös kiroilua, taikauskoisuutta ja muita yleisesti paheksuttuja tapoja. Yhteistä näille rajoituksille ja kielloille oli, että ne yksi toisensa kumoutuivat.

Näin kävi myös vuosien 1919–1932 kieltolaille, joka kaatui pääasiassa kahteen asiaan: valtion rahanpuutteeseen ja ennennäkemättömään kansalaistottelemattomuuteen, joka näkyi yhteiskunnan kaikilla tasoilla. Takavarikoituja viinoja ei suinkaan kaadettu aina pois, vaan niitä haettiin jopa valtioneuvoston tilaisuuksiin. Laki, jolla ei ollut kansan valtaosan kannatusta, kaatui omaan mahdottomuuteensa.

Haluan kiittää kaikkia niitä henkilöitä ja tahoja, jotka ovat omalta osaltaan auttaneet minua tämän kiehtovan aiheen kirjoittamisessa. Iso kiitos Minervan Pekka Saaraiselle ja muulle kustantamon väelle, erityisesti lopun ajan tsempistä. Kiitos myös kotijoukoille, jotka kannustuksen lisäksi ovat vastanneet kodin huollosta. Erikoiskiitos Susulle rajattomasta puhelinpäivystyksestä ja ystävän tuesta.

Oulussa, maaliskuussa 2015

Jonna Pulkkinen

*Eri raittiusjärjestöt
kampanjoivat kieltolain
aikana monella tapaa
raittiin Suomen puoles-
ta. Kuva: Hotelli- ja
ravintolamuseo.*

1. OLUENVALMISTUKSESTA ENSIMMÄISIIN KIELTOLAKEIHIN

Suomi – tai oikeastaan Ruotsin valtakunnan itäinen, Itämaaksikin kutsuttu Osa, oli 1500-luvulla ankea paikka, ainakin jos oli talonpoika. Eloa kurittivat katovuodet ja erilaiset taudit, kuten rutto. Viljelystekniikat olivat tuolloin vielä heikot. Vaikka viljelysvuosi olisikin välttynyt satokadolta, ruokaa oli silti niukasti. Toisin oli kartanonväellä ja hoviherroilla, jotka nauttivat erilaisista etuuksista. Siksi ei liene ihme, että 1500-luvulla tuo Pohjolaan saapunut ihmejuoma, jota paloviinaksi kutsuttiin, löysi tiensä ensin aateliston huulille.

1500-luvulla paloviina oli harvinaista herkkua. Rahvas särpi vielä olutta, kun taas Suomen herttua Juhana III teki hoviapteekkarinsa kanssa erilaisia kansanmikstuurasekoituksia tuosta ihmeliemestä. Lääkkeiksi tarkoitettuihin mikstuuroihin sekoitettiin paloviinan lisäksi sellaisia eksoottisia ainesosia kuin yksisarvista, punakorallia ja valkoista norsunluuta. Juhana järjesti Turun linnassa ajoittain railakkaitakin juhlia, joissa tarjottiin paloviinaa. Paloviinan määrä oli kuitenkin tuolloin vielä vähäinen: vuonna 1600 Turun linnan kirjanpidon mukaan linnassa juotiin paloviinaa kuusi kannullista ja olutta nautittiin yli 60 000 kannua. Ei siis mikään ihme, että paloviinan verotuksellisia mahdollisuuksia ei vielä ymmärretty.

Mutta tilanne oli muuttumassa. 25-vuotinen sota, jota käytiin vuosina 1570–1595, toi Suomeen venäläisiä sotilaita, jotka opettivat länsinaapureilleen viinanteon taidon. Käänteentekevää oli, että viinaa alettiin valmistaa viljasta, mikä oli paljon halvempaa kuin sen tislaminen viinistä. Tämä oli myös suurin syy, miksi paloviina alkoi hiljalleen valua ylhäisön parista rahvaan keskuuteen. Erilaisia alkoholikulttuurisia tapoja on useaan otteeseen yritetty, joskus jopa onnistuen, opettaa ylhäältä alaspäin, mutta 1500–1600-lukujen taitteen viinankeiton yleistyminen lienee ainoita kertoja suomalaisessa alkoholihistoriassa, kun alkoholi levisi kansan keskuuteen ilman ylempien kontrollia.

OLUENVALMISTUKSEN ALKUAJAT

Ennen kuin paloviina löysi tiensä Suomeen, täällä juotiin olutta. Oluella osoitettiin vieraanvaraisuutta, ja lisäksi se oli maksun väline. Olutta joivat kaikki rahvaasta ja talonpojista papistoon ja aatelis-
toon. Itse asiassa papistolla oli olueen hyvinkin lämmin suhde. Koska olut oli osa niin arkea kuin juhlaa, kansan parissa aikaansa viettävä pappisväki sai nauttia tästä rahvaan maltaisesta vieraan-
varaisuudesta yllin kyllin, ihan vain jo hyvien välien ylläpitämiseksi.¹

Olut on Suomessa niin vanha juoma, että sille oli jopa oma ju-
malansa, ohran kanssa yhteinen Pellonpekko. Ohra oli tärkein oluen
valmistuksessa käytetyistä raaka-aineista, joskin vähäisessä määrin
käytettiin myös rukiita. Keski-Suomessa olutohran sekaan sekoitet-
tiin myös kauraa.²

Nykymuotoinen oluenvalmistus kehittyi Saksassa noin 1100-lu-
vulla. Suomeen taito tuli Ruotsin ja Baltian kautta kauppiaitten ja
linnanherrojen mukana, kuten paloviinakin myöhemmin. Ensim-
mäiset asiakirjamerkinnät oluesta Suomessa ovat vuodelta 1366.
Olut mainitaan muun muassa Turun piispa Hemmingin hautajai-
sohjelmassa ja Viipurin pappi Torstenin testamentissa, jossa hän
määräsi Turun koululle perinnöksi markan rahaa ja tynnyrillisen
olutta.³

Oluenvalmistustaito opittiin Suomessa nopeasti, ja tämä huomatiin
myös valtakunnan länsiosissa. Jo vuonna 1504 Tukholman lin-
nanvouti Jon Jönsson halusi tilata kaiken Suomesta saatavan oluen.
Ruotsin viimeinen katolinen arkkipiispa Olaus Magnus Gothus kir-
joitti vuonna 1555, että suomalaiset osaavat valmistaa olutta pohjoi-
sista kansoista parhaiten. Suomalainen olut oli myös kerrassaan verra-
tonta: sitä juovat ihmiset kestivät mitä tahansa rasitusta ja naiset olivat
niin hedelmällisiä, että synnyttivät enimmäkseen kaksosia. Jopa poikki
menneet sormet kasvoivat uudestaan! Suomalainen olut oli Ruotsin
hovissa suosittua, ja voudit hankkivat sitä hoviväen juotavaksi laiva-
lasteittain. Olut oli itse asiassa niin hyvää, että vastalahjaksi isonvihan

aikana tuomastaan paloviinasta venäläiset sotilaat veivät villihumalan juurakoita mukanaan kasvattaakseen niitä kotimaassaan. Suomalaisen oluen menestys Venäjällä oli niin valtaisa, että siitä suunniteltiin jopa vientituotetta isonvihan jälkeen. Suunnitelmat kariutuivat kuitenkin teollisesti valmistettavan pintahiivaoluen uusiin laatuvaatimuksiin 1800-luvun puolivälissä.⁴

1500-luvulla olutta valmistettiin kuninkaankartanoissa, joita kuningas Kustaa Vaasa oli perustanut eri puolille valtakuntaa mallitiloiksi talonpojille ja hallintokeskuksiksi. Olutta nautittiin suuria määriä, mutta nautittu olut oli mietoa. Vahvin olut oli noin 4,5-tilavuusprosenttista eli nykyisen keskioluen vahvuista. Olutlaatuja oli useita: herrain-, voudin-, asiamiehen- ja palvelusmiehen olut sekä laiva- ja ruokaolut eli kalja. Väkevintä ja siten parasta oli herrainolut, jonka vahvuudeksi on arvioitu 4,5 tilavuusprosenttia. Esimerkiksi palvelusmiehen olueen laitettiin vain puolet herrainoluen mallasmäärästä ja humalista kolmannes. Voutiolut ilmestyi herrainoluen rinnalle vuonna 1560. Vanha sananlasku sanoikin, että ”kaljalla työt tehdään, oluella pidot pidetään”. Oluilla oli myös vahvuutensa mukaan erilaisia lempinimiä, kuten sahti, kahja, soiro, taari ja vaasa.⁵

Vanhimmat Pohjolassa perityt verot liittyvät kestitykseen ja siten olueen. Valtaapitävät nauttivat sovitun veron valtapiirejä kiertäessään syömällä verona kerätyt ruokavarastot. Keskiaikainen veroyksikkö, oluttynnyri, sisälsi vahvan oluen lisäksi lihaa, kalaa, leipää, juustoa, voita ja rehua. Olutta alettiin verottaa Pohjolassa vuonna 1572 kuningas Kustaa Vaasan käskystä. Vero ulottui koko valtakunnan alueelle ja se perustui oluen myyntihintaan. Saksalaiselle tuontioluelle asetettiin erikoisvero. Myös paloviinaa alettiin verottaa vuonna 1591 määrämällä sille tuontiaksiisi. Nämä uudet määräykset olivat valtakunnallisia, mutta koskivat lähinnä joitain suurempia kaupunkeja, kuten Tukholmaa. Suomessa tämä annettu verotus ei oikeastaan vaikuttanut, sillä harvaanasutussa maassa ihmiset valmistivat olutta lähinnä omiksi tarpeikseen.⁶

PALOVIINA ALKAA LEVITÄ

Ensimmäiset kirjalliset merkinnät paloviinasta löytyvät Tukholman kaupungin tilikirjoista vuodelta 1469. Niiden mukaan poltettua viiniä olisi käytetty ruudinvalmistukseen ja mestari Berendzille olisi annettu neljä äyryistä paloviinan hankkimiseen ruudinvalmistusta varten.⁷

Suomessa säädyt ja aatelisto olivat alkoholin levittämisessä pioneereja. Suomen herttua Juhana oli kiinnostunut esimerkiksi paloviinan lääkekäytöstä vaikutuksista ja kehitteli hoviapteekarinsa kanssa jos jonkinlaista ”kansanmikstuuraa”. Linnosten ja kartanoitten tarjoiluista näkeekin suomalaisen juomakulttuurin kehityksen. Vielä vuonna 1556 eli Juhanan herttuaksi tulovuonna Juhana III:n pidoissa tarjottiin olutta yli 15 000 litraa. Muita juomia tarjottiin olueen verrattuna hyvin vähän: simaa 250 litraa, viiniä 780 litraa ja paloviinaa 16 litraa. Vain muutama vuosi ennen Juhanan aikaa Turun linnassa oli kuitenkin jo havahduttu muidenkin alkoholijuomien olemassaoloon. Vuonna 1553 oli nimittäin linnassa tilattu kaksi tynnyriä kirsikkaviiniä Rauman kaupungista.⁸

Kului satakunta vuotta, ennen kuin paloviinan voidaan sanoa yleistyneen Ruotsin valtakunnassa. Paloviinan yleistymisen ajoitetaan usein kuningas Erik XIV:n aikaan, vuosiin 1560–1568. Ilmiöön liittyy erikoinen piirre, joka selviää vuoden 1569 valtiopäiväpäätöksestä kuninkaan erottamisesta. Syyksi tähän kerrotaan, että kuningas olisi yhdessä Yrjänä Pietarinpojan, joka oli kuninkaan perustaman erikoistuomioistuimen syyttäjä, kanssa kiduttanut palvelijoita paloviinalla. Yrjänä Pietarinpoika tunnettiin tuolloin täysin häikäilemättömänä ja kunnioittomana miehenä, ja häntä kutsuttiin valtakunnan ensimmäiseksi pyöveliksi.⁹

Näihin aikoihin Suomestakin alkaa löytyä paloviinaan liittyviä merkintöjä. Merkintä maan ensimmäisestä viinapannusta löytyy Savonlinnan tilikirjoista vuodelta 1543, joskaan tietoa pannun käyttötarkoituksesta ei ole. Viinaa valmistettiin paitsi juotavaksi myös ruodiksi.

Paria vuotta ennen suuren Venäjän sodan alkua vuonna 1553 Turusta löytyy merkintä alan ammattilaisesta Matti Viinanpolttajasta.¹⁰

Suomalaisten syvätkin rivit pääsivät paloviinan makuun jo 1500-luvulla, vaikka juoma oli pääasiassa harvojen herkkua. Tähän tuli tilaisuus Venäjän sodassa vuosina 1555–1557. Sotaa kävivät pääasiassa suomalaiset aatelistonsa johdolla. Sodassa Kustaa Vaasa keksi määrätä alkoholia taistelutahdon kohotukseen ja avuksi sota-väkeä uhkaaviin erilaisiin tauteihin ja sairauksiin. Kuningas antoi vuonna 1556 määräyksen, että sotamiehille täytyi antaa ”väkeviä juomia, joko viinaa, reininviiä, simaa tai pryssinkiä, niin että jokainen saisi hyvän ryyppyn, jotta he sitä pelkäämättömämmin kävisivät kaikin voimin vihollisen kimppuun”.¹¹

Paloviinan todellinen esiinmarssi alkoi uuden ajan kynnyksellä, Ruotsin ja Moskovan Venäjän välisessä 25-vuotisessa sodassa vuosina 1570–1595. Tässä sodassa suomalaiset tutustuivat venäläiseen tapaan valmistaa paloviinaa viljasta. Tämä oli halvempaa kuin sen tislaminen viinistä, joten rahvas otti tavan nopeasti omakseen.¹²

Paloviina valloitti vajaan sadassa vuodessa Pohjolan ja sai jalansijansa myös Suomessa. Vielä tässä vaiheessa tätä uutta nautinta-ainetta ei ollut keksitty alkaa verottaa, mutta seuraavalla vuosisadalla puhalsivat jo uudet, merkantilistiset tuulet.

ALKOHOLIN VEROTUS ALKAA

Juopumus viisaan villitsee, Vallan väkevält pois ottaa, Lain oikeun häijyst häiritsee, Tavat hyvät pois soittaa. Ei se mitään säätyy edes seisoo, Kuin juomaa jousteelt noutaa; Taito, toimi turmelt häness on, Eik tarvetten töihin jouda.

Virsi Juopumusta vastaan,

Hemminki Maskulainen, vuodelta 1605

Heti uuden vuosisadan alussa käytiin 30-vuotinen sota vuosina 1618–1648. Myös tämä sota lisäsi paloviinan käyttöä ja edisti sen juurtumista rahvaan pariin. Tässä vaiheessa paloviina alkoi olla jo sen verran yleinen hyödyke, että sen valmistusta päätettiin alkaa verottaa. Uutta hyödykettä oli helpompi alkaa verottaa kuin ikaikäiseen nautintaoikeuteen perustuvaa olutta.¹³

Päätös alkoholin verottamisesta ei kuitenkaan kummunnut silkasta paloviinan olemassaolosta. Paloviinan esiinmarssi osui nimittäin yksin 1600-luvulla merkantilismina tilaa saaneen talouspolitiikan nousuun. Merkantilismissa tavoitteena oli lisätä valtion tuloja, ja sen nimissä harjoitettu politiikka oli valtiokeskeistä. Niinpä elinkeinojen harjoittamista ja ulkomaankauppaa säännösteltiin. Alkoholipolitiikka alkoi hiljalleen muodostua. Aluksi verotus kohdistui valmistukseen ja anniskeluun. Vuonna 1607 annettiin juoma-aksiisi eli valmistevero ja vuonna 1622 kapakoitsemisjärjestys. Lisäksi säädettiin ulkomaisten juomien tuontia säätelevä laki. Myös kotimaista oluen valmistusta verotettiin. Suomeen tuotiinkin tuolloin suuria määriä oluita, ja esimerkiksi Viipuriin tuotiin vuonna 1637 yli 52 000 kannullista olutta Lyypekistä ja Rostockista.¹⁴

Säädösten mukaan kaupunkiin täytyi rakentaa panimotaloja, joissa viranomaisten hyväksymät oluenpanijat valmistivat olutta niin paljon kuin kaupungissa tarvittiin. Aksiisia maksettiin valmistetun oluen määrän ja vahvuuden perusteella. Vuonna 1622 alettiin kantaa pikkutullia, joka tarkoitti maaseudulta kaupunkiin myytäväksi tuotavien tuotteiden verotusta.¹⁵

KIELLETYN VIINAN HISTORIA

Vuosien 1919–1932 kieltolaki on yksi erikoisimpia maassamme säädettyjä lakeja. Kesäkuun 1. päivä 1919 voimaan astunut kieltolaki määräsi, että alkoholipitoisten aineiden valmistus, maahantuonti, myynti, kuljetus ja varastointi sallittiin vain lääkinnällisiin, teknisiin tai tieteellisiin tarkoituksiin.

Lain voimassaoloaikana kieltolaki- ja juopumusrikosten määrä räjähti käsiin. Rikoksiin eivät syyllystyneet vain Algot Niskan kaltaiset pirtukuninkaat, vaan se kosketti kaikkia yhteiskuntaluokkia. Rikkomuksista kärähtivät jopa poliisiviranomaiset, eikä maan poliittinen eliittikään lasiin sylkenyt.

Kieltolain julkinen arvostelu lisääntyi, ja yhä vaikuttavampien henkilöiden liittyttyä arvostelijoiden rintamaan kieltolain aatteellinen pohja alkoi murentua. Suomen historian ensimmäinen neuvoantava kansanäänestys järjestettiin kieltolaista joulukuussa 1931. Sen tulos oli selvä. Kuuluisana numerosarjana 543210 tunnetuksi tullessa päivämääränä eli 5. huhtikuuta 1932 kello 10 alkoholimyymälät avasivat asiakkaille jälleen ovensa.

Vuosien 1919–1932 kieltolaki ei ollut Suomen historiassa ainut laatuaan. Erilaisia alkoholin valmistus- ja myyntirajoituksia sekä enimmäkseen huonosti toteutuneita kieltolakeja on ollut läpi historian.

FM Jonna Pulkkinen on oululainen toimittaja ja vapaa kirjoittaja. Pulkkinen on opiskellut pääaineenaan historiaa. Hän on aiemmin julkaissut teokset *Jallu – Jaloviinan ja paloviinan historia* sekä *Kossu – Koskenkorvan ja suomalaisen vodkan historia*.

68.27; 92
Kansi Taittopalvelu Yliveto
www.minervakustannus.fi

minerva

ISBN 978-952-375-650-2

9 789523 756502